

Отримано: 11 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: lanaterm@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-121-124

Руденко С. М. Глютоніми-символи темпоративного циклу «Українська весняна обрядовість». Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острого: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 121–124.

УДК 398.332.1:392.81(477)

Руденко Світлана Миколаївна,

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

ГЛЮТОНІМИ-СИМВОЛИ ТЕМПОРАТИВНОГО ЦИКЛУ «УКРАЇНЬСЬКА ВЕСНЯНА ОБРЯДОВІСТЬ»

У статті «Глютоніми-символи темпоративного циклу «Українська весняна народно-календарна обрядовість» С. Руденко розглядається мовний та концептуальний симбіоз номінацій харчової сфери й знакових часових відрізків, що є формою вираження глибинних світоглядних уявлень українців. Підкреслюється, що символи харчового характеру маніфестують загальну ідею події, персоніфікуючи ситуацію в цілому та підкреслюючи важливість фонових знань і культурної компетенції.

Ключові слова: глютонім, символ, темпоратив, номінація, обряд.

Руденко Светлана Николаевна,

Харьковский государственный университет питания и торговли, г. Харьков

ГЛЮТТОНИМЫ-СИМВОЛЫ ТЕМПОРАТИВНОГО ЦИКЛА «УКРАИНСКАЯ ВЕСЕННЯЯ ОБРЯДНОСТЬ»

В статье «Глютонимы-символы темпоративного цикла «Украинская весенняя обрядность» С. Руденко рассматривается языковая и концептуальный симбиоз номинаций пищевой сферы и знаковых временных отрезков, являющихся формой выражения глубинных мировоззренческих представлений украинцев. Подчеркивается, что символы пищевого характера манифестируют общую идею события, олицетворяя ситуацию в целом и подчеркивая важность фоновых знаний и культурной компетенции.

Ключевые слова: глютоним, символ темпоратив, номинация, обряд.

Svetlana Rudenko,

Kharkiv State University of Nutrition and Trade, Kharkiv

GLUTTONIMS-SYMBOLS OF TEMPORATIVE CYCLE

In the article «Gluttonims-symbols of temporative cycle» Ukrainian spring folk-calendarian ceremonialism» S. Rudenko considers lingual and conceptual symbiosis of nutrition sphere nominations and sign-oriented time lines, which are the form of expressing deep world outlook ideas of Ukrainians. It is emphasized that nutritional symbols manifest common idea of the event, personifying the situation in general, and stressing the importance of background knowledge and cultural competence. The purpose of the proposed study is to examine the connection between gluttonim-linguistic signs of the food picture of the world with a wide spectrum of expression plan (from word to text) and the content plan (the translation of cultural information, background, concepts, connotations, etc.) on the basis of the Ukrainian ethno-linguistic discourse, – meaningful cultural symbols, and temporatives nominating certain time intervals of spring folk-calendar rituals. The author analyzes semantics of the linguistic signs, conceptually related to the semantics of food consumption / refusal of food, which fill such terminals as the duration of food intake during one meal; multiplicity of food intakes during the day; intervals between individual meals; the order of food consumption within a single meal; duration of cooking; culturally preconditioned time parameters of food consumption: daily, weekly, family-ritual, calendar-ritual, church-ritual; special calendar periods, etc.

Key words: gluttonim, symbol, temporative, nomination, ceremony.

Дослідженням мовних знаків української етнокультури, семантика яких має глибинні культурні нашарування, понад 100 років займається ціла плеяда вітчизняних учених: істориків, етнографів, етнологів, лінгвістів, літературознавців та ін. Серед них М. Грушевський, П.П. Чубинський, М. Максимович, О. Воропай, П.В. Іванов, І.К. Білодід, В.В. Жайворонок, Л. Ф. Дунаєвська, В. Кубійович, З. Болтарович, В. Войтович, Л.Ф. Артюх, В. Борисенко та багато інших дослідників. Однак символічному зв'язку між знаками харчової та темпоральної картин світу в них приділялося, на наш погляд, недостатньо уваги.

Мета пропонованого дослідження – на матеріалі українського етнолінгвістичного дискурсу розглянути зв'язок між глютонімами, що набули значення культурних символів, та темпоративами, що номінують певні часові відрізки весняної народно-календарної обрядовості. «Символ (від гр. symbolon – розпізнавальна прикмета) – естетично канонізована культурно значима концептуальна структура іншої, ніж первинний зміст реалії чи знака, поняттєвої сфери. На відміну від метафори, яка є знаковим підґрунтям виникнення символу, він не займає предикатної позиції, а виражає загальну ідею подійного характеру, тобто уособлює цілу ситуацію, є дійсним, а не атрибутивним, не відноситься до сфери семантики, а швидше до фонових знань, до культурної, а не мовної компетенції» (Selivaova, 2006, 537-538).

Глютоніми (від лат. *gluttio* – ковтати, споживати) – лінгвістичні знаки харчової картини світу з широким спектром плану вираження (від слова до тексту) та плану змісту (транслявання культурних інформації, фону, концептів, конотацій тощо) [13, с. 185]. Темпоративи – мовні знаки периферійної зони глютонічного фрейму, що відповідають мисленнєвому аналогу часових параметрів ситуації. У глютонічному фреймі ці мовні знаки, концептуально пов'язані з семантикою *споживання їжі / відмови від їжі*, заповнюють такі термінали, як тривалість споживання їжі протягом однієї трапези; кратність харчування протягом доби; інтервали між окремими трапезами; порядок споживання страв у межах одного приймання їжі; тривалість приготування страв; культурно зумовлені часові параметри споживання їжі: добові, тижневі, родинно-обрядові, календарно-обрядові, церковно-обрядові; особливі календарні періоди тощо.

Глютоніми-артефакти темпоративного циклу *весняна народно-календарна обрядовість* утворюють симбіоз з такими номінаціями, як *Сорочини, Великий піст, Великдень, Рахманський Великдень, Бабський Великдень, Вознесіння, Юрія, Золотиха* тощо.

Символічне навантаження глютоніма-артефакту *печиво в формі пташок* актуалізується в контексті функціонування темпоративу *Сорочини* (синонім – *Сороки*), що відмічається 9/22 березня і є народною назвою *свята Сорока святих*. Номінація *свята* має потрійну мотивацію: язичницьку – від назви пташки *сороки*, християнську – від традиції вшанування *сорока святих*, компліативну – «свято пов'язували з магічним числом *сорок*: сорока кладе в гніздо *сорок* прутиків, глухар співає *сорок* пісень» [8, с. 571]. «У кожному господарстві хазяйка робила в цей день 40 *книшчиків, калачиків, бубликів* або *булочок*, схожих за формою на пташок. Діти бігали по селу, підіймали вгору «пташок» і проспівували або промовляли нехитрі заклички. За повір'ями, ці дії повинні були прискорити повернення птахів із вирію, тобто початок весни» [1]. Подекуди на свято *Сорока святих* випікали також обрядове печиво *хрести* та *буслові лапи*, що було пов'язано з давньою дохристиянською аграрною символікою [16, с. 194].

Великий піст (синонім *Чотиридесятниця*) – номінація темпоративного циклу, що складався з 40 днів перед Великоднем та Страсного тижня (6 днів), протягом яких споживалися страви лише рослинного походження. «Великий піст символізує 40-денний піст пророків Мойсея та Іллі, а також 40-денне перебування в пустелі Ісуса Христа – час його духовної та моральної підготовки до звершення свого великого подвигу – добровільного принесення себе в жертву заради людей» [8, с. 71].

Магічного значення в цьому контексті набувають темпоратив *перший тиждень Великого посту* та його синоніми, а також процесиви, пов'язані з режимами споживання їжі. «У перший день Великого посту і в пісні дні було прийнято *їсти всухом'ятку*; на Гуцульщині тоді їли один раз на день (*раскували, разували*), таке вживання їжі називали *напісник*» [3, с. 54]. В Україні цей понеділок називали *Жилавим (Жиловим), Чистим* або *Полоскозубом*. *Жиловим* – через те, що на першому тижні посту пекли коржики – «*жиляники*», які їли натщесерце, «щоб жилястим бути». Також цю назву пояснювали тим, що в тих, хто працює в цей день, болять на пальцях *жили*, а дехто говорив, що таку назву придумали старі люди, які нічого не їли аж до вечора, і від цього в них аж *жили* трусилися» [9, с. 80]. *Чистим* – через те, що «господині обіду *не варили*, і їхні горшки залишалися *чистими*» [4, т. 1, с. 157], «щого дня *жодних страв не готували*, їли лише *тертий хрін* з *буряковим квасом* та *житні коржі* – «*жиляники*» [11, с. 136]. *Полоскозубом* – через зв'язок з процесивом *полоскати зуби*: «Старі люди роблять це насправді, щоб у роті не залишилось між зубами чогось від масляної: шматочків сиру, риби; а інші просто п'ють горілку, примовляючи: «це ми *полощемо зуби* після масляної» [9, с. 80].

У суботу першого тижня Великого посту приносили символічну жертву богам і померлим родичам – *хліб, коливо* і *мед*. Перша неділя Великого посту називається «неділя збірна», коли символічного значення набуває глютонім *каша*: «Дівчата в цю неділю варили колись *кашу* з *маком* і на короткий час закопували її в землю – «щоб недоля пропала» [4, т. 1, с. 401].

З темпоративом *піст* пов'язаний також глютонім-артефакт *спасеники* (синонім *обаринки, бублики, баранки*), що виготовлялися виключно з рослинної сировини й були найкращими гостинцями для дітей.

Темпоратив *третьа неділя Великого посту* має синоніми *Хрестопоклінна, Хрестя, Хрестці*, за нею йде *Хрестопоклінний тиждень*, а середа на ньому – *Середопістя*. Глютонічним символом Середопістя є *хрестопоклінний хліб*: «У цей день господині печуть «*хрести*» з *маком* і мастять їх *медом*» [4, т. 1, с. 401].

Темпоратив *Страсний тиждень* номінує відтинок часу, що настає відразу після 40-денного посту. Він мотивований лексемою *страсті* (страждання Спасителя на хресті за людські гріхи), подячною жертвою за які є цілий комплекс обмежень, на лінгвальному рівні маніфестований в описах набору страв і продуктів та режиму харчування, семантичним маркером якого передусім є заперечна частка *не* з процесивом: «Перші три дні страсного тижня нічого *не варять*, а їдять лише хліб або сухарі з водою, капусту, редьку, огірки, навіть олії не вживають. У четвер готують кашу. Дехто зі старих, повечерявши в четвер, нічого *не їсть* до самої Паски. У п'ятницю й суботу також *не готують* гарячої їжі» [9, с. 51].

Меронімом темпоративу *Страсний тиждень* є *Великий четвер* (синоніми – *Страсний, Навський, Мертвецький, Чистий четвер; Жильний Великдень*), що номінує *четвер на останньому тижні перед Великоднем*: «Страсний четвер, званий на Покутті «жильним Великоднем», у Східній Україні «навським або мертвецьким Великоднем», пов'язаний з культом померлих, що сходяться вночі до церкви на Службу Божу» [7, с. 233]. Із цим темпоративом пов'язані глютонічні реаліями, семантика яких набувала ексклюзивних конотацій саме в зазначеному часовому континуумі. Наприклад, «вважалося, що *четвергова сіль* має чарувальні та цілющі властивості. Очищена вогнем, вона вважалася помічною чи не від усіх болячок. Іноді нею солили *хліб, страви* на Великдень, давали худобі» [3, с. 475]. Номінація *Чистий четвер* кодувала світоглядне сприйняття багатьох процесів і дій, що набували статусу магічного передсвяткового ритуалу: «Колись наші селяни в *Чистий четвер* кабанів кололи, бож на великодньому столі повинні бути *шинка* й *ковбаса*. А що цей четвер «*чистий*», то «як заколоти кабана в цей день, *сало буде чисте*. Крім кабана, різали ще й *поросятко*, бо за старим звичаєм на Україні разом з паскою в церкві святити й *печене пороса* з шматком *хрону* в зубах» [4, т. 1, с. 258]. У четвер закінчували писати *писанки* й починали пекти *жовті паски*. Пізно вночі всі сідали за урочисту *вечерю*. *Велика (Страсна) вечеря* подібна до Свят-вечора на Різдво. Символічні страви Страсної вечері: *кутя з медом і маком, вареники з сушеними вишнями-черешнями, капуста, риба* [3, с. 55].

Темпоратив *Велика п'ятниця* (синонім *Страсна*) номінує *п'ятницю перед Великоднем*. У цей день замовкають дзвони, не можна голосно розмовляти, особливо не можна сердитися, комусь докоряти. Повернувшись із церкви, родина звичайно сідала за стіл обідати. Обід у Страсну п'ятницю – *пісний*, навіть *риби їсти не можна*. Здебільшого обходяться городиною: *капустою, картоплею, огірками*... [4, т. 1, с. 260]. Господині починали пекти цього дня *білі баби (паски)*, присвячені покійним родичам, а також живим членам сім'ї. Символічного значення в цей час набував процесив *витікання пасок*, акцентуючи світоглядний зв'язок між агенсом та опосередковано пов'язаним з ним глютонімом: «*Паски* роблять по одному екземпляру на долю кожної особи чоловічої статі та одну на долю старшої з жінок, а іноді ліплять на всіх членів родини. Святять ту з *пасок*, що вийшла краще. Якщо *паска* в пічці «репне» через верх, пекарку чекає якась нещастя. На чий *пасці* зсунеться вершок, у того недовгий вік, чия ж *паска* вийде краще, той буде сіяти пшеницю – така ж виросте висока, як його *паска*. Якщо *паска* не вийде з форми, – це знак, що хтось із сім'ї не доживе до наступної Паски (сл. Покровск)» [9, с. 53]. З темпоративом *Велика п'ятниця* традиційно пов'язаний процесив *фарбування яєць*.

Темпоратив *Велика субота* (синонім – *субота перед Великоднем*) пов'язаний з процесивами *клопотання* та *освячення*. Цього дня до пізньої ночі клопоталися господині. Пекли *чорні баби*, присвячені всім живим. Після пасок ставили в піч *порося*, *шинку*, *ковбаси*, пекли коржі. Готували й *писанки*, вважаючи, що вони набувають чарівних і цілющих властивостей. А пізно вночі все те освячували. Містичного значення великодньої ночі набував глютонім *вареник*: «Хто прийде до церкви з першим *вареником*, сховавши ще на Масляну, той побачить відьму» [4, т. 1, 276].

Темпоратив *Великдень* (синонім *Паска*) – найзначніше християнське свято на честь воскресіння Ісуса Христа. Відправною точкою у зміні харчового режиму під час Великодніх свят є процесиви *говіння* (піст) та *розговини*, *розговіння* – «споживання скоромної їжі після посту» [15, с. 650]. Дієслово *розговітися* означає «дозволити собі скоромну їжу, поїсти вперше після посту скоромного; перший день м'ясоїду після посту» [6, т. 4, с. 22]. Етимологічно лексеми *говіти*, *говельний*, *говіння*, *розговітися*, *розговіння* пов'язані з дієсловом *благоговіти*: «говіти – благоговіти перед кимось, поважати, шанувати когось найвищою мірою; готуватися до сповіді та причастя, постячи та відвідуючи церкву; постувати, нічого не їсти» [6, т. 1, с. 364].

Першою після говіння споживається освячена в храмі їжа. Темпоратив *розговини* (синоніми *розговіни*, *розговіння*) – збір усієї родини за спільним свяченням, коли поруч з живими «сидітимуть і душі» померлих родичів. *Шкаралупи зі свячених яєчок*, *кістки з поросятка*, *поріб'я* та *крихти* господині обережно збирала, щоб ніщо не впало на долівку. Усе це потім закопувалося на межі ниви, щоб охоронити хліб від бурі, *зливни*, *граду*... «та дати свяченого і ниві. На перший день Великодня, а в більшості – перших три дні, – нічого не вариться, і піч не топиться, а їдять лише все приготовлене до Великодня» [7, т. 1, с. 233]. «Щождо *хрону*, то існує така легенда: Хрін колись був дуже отруйний, і жиди задумали отруїти ним Ісуса Христа. Натерли *хрону*, дали Спасителеві, а він з'їв і не отруївся. А потім поблагословив хрін і звелів християнам його їсти. І тепер люди їдять *хрін* зокрема в Жилувий понеділок, щоб на весь піст закріпитися. А на Великдень їдять *хрін з м'ясом* – «щоб міцнішим бути» [4, т. 1, с. 259]. Хрін, освячений на Великдень, має здатність охороняти родину від усяких захворювань та забезпечувати добрим здоров'ям [2, с. 178].

Народно-побутові номінації Великодня чітко втримували елементи язичницької весняної ритуалістики: випікання обрядового *печива*, фарбування *яєць*, ігри, танці й розваги молоді, ушанування предків, аграрно-магічні, очисні обряди тощо. Особливою символікою під свята набуває глютонім *яйце*. «При христосуванні звичайно цілюються *писанками* чи *крашанками*. *Яйце*, одержане при першому христосуванні, зберігається як цінність, бо, за народним віруванням, «воно має велику силу» [4, т. 1, с. 277]. Багатим був репертуар традиційних великодніх ігор, зокрема і з *яйцями*. Діти залюбки грали у «цокань» – биття *яєць*: той, хто розбивав *яйце* суперника, забирав його собі. У *крашанки* й *писанки* «грала не тільки молодь, але й дорослі, жонаті чоловіки. Найчастіше грали в «навбитки», в «котка» та в «кидка» [4, т. 1, с. 287].

Символічне навантаження мали темпоративи, що номінували окремі дні великоднього тижня. *Великодній понеділок* мав синоніми *волочільний*, *волочінний*, *волочений*, *Волочіння*, *Волочінник*, *обливаний*, *водяний*. «Найбільш яскравий момент святочного обходу, се, «волочення», ходження з хати до хати зі *свяченим*, з привітаннями й поздоровленнями, що відбуваються в великодній понеділок – через те званий «волочільним, або «волочезним» [5, с. 176-177]. «У великодній понеділок селяни ходять один до одного, христуються і обмінюються *писанками*. Ходять з поздоровленнями (переважно діти) до рідних, повітх, знайомих, священиків, приносячи в подарунок «волочільне», що складається звичайно з *пшеничного калача* і кількох *крашанок*» [17, т. 3, с. 24]. «Хлопці обливають дівчат холодною водою на знак старовинного обряду очищення; обливання лише незаміжніх може свідчити про те, що воно має сприяти паруванню; не випадково подекуди зафіксовано й *Обливаний вівторок*, коли, навпаки, дівчата обливають водою парубків» [8, с. 71]. На третій день Великодніх свят селяни звичайно збиралися в корчмі на *почастунок* і музики та веселилися – «відпроваджували свята» [4, т. 1, с. 305].

У весняному циклі важливе місце посідали обряди, пов'язані з культом предків у *першу неділю після Великодня* (синонім *проводи*, *гробки*). На кладовище несли *паски*, *яйця*, улюблені *страви* померлих та обідали прямо на могилах. У цей день обов'язково годували старців і роздавали милостиню «за упокій душі». Ця традиція побутує й сьогодні. На *Великдень*, а також на *Вознесіння* та інші великі свята традиційною стравою є *пшеничні калачі*, хоча святковий комплекс збирає й інші глютонічні номінації.

Темпоратив *Бабський Великдень* (синонім – *Провідна субота перед Проводами*) номінує свято через тиждень після Великодня, що з другої половини XIX ст. злилося з Проводами, і має низку синонімів. «Обряд поминання мертвих у «поминальний» тиждень після Томиної неділі, залежно від місцевості, має такі назви: «гробки», «могилки» (Поділля, Волинь), «бабський великдень» (Київщина та Лівобережжя), поминки (Херсонщина). Але скрізь, по всій Україні, поширена церковна назва Проводи. <...> На загальному обіді роздають *коливо з медом*, – його треба їсти натщесерце» [4, т. 2, с. 11]. Бабський Великдень справляли здебільшого жінки похилого й середнього віку.

Глютонічна меронімічна номінація *шкаралупа зі свяченого яйця* актуалізується в народному календарі на *Рахманський Великдень* – 26-й день після Пасхи, що розділяв на дві рівні частини період від Великодня до Трійці. Про популярність свята свідчить ціла синонімічна мережа номінацій: *Навський* (*Мертвецький*, *Мерлецький*) *Великдень*, *Преполовеніє*, *Переполовення*, *Переплавна середа*, *Права середа*. Вважалося, що цього дня *шкаралупа зі свяченого яйця*, кинута в річку чи потік ще третього дня по Великодні, допливала до рахманів – мешканців міфічної (райської) місцевості, ставши в дорозі цілим *яйцем*, яким вони ділилися й розговлялися на свій Великдень. Оскільки рахмани, за легендою, живуть «на тому світі», *душтиння великодніх крашанок* – це знак, коли саме їм святкувати Великдень, його в народі називають також святом мерців [8, с. 496].

Темпоратив *Вознесіння* (синоніми – *Знесіння*, *Ушестя*, *Вшестя*) – номінація одного з дванадцятих церковних свят, що відзначається на 40-й день після Пасхи; припадає на *четвер* шостого тижня по Світлій неділі (за євангельською легендою, день вознесіння Христа на небо). Цього дня «у народі пекли *хлібні вироби* у вигляді *драбинки*, освячували, частину роздавали вбогим; це були символічні шаблі, сходинки для Ісуса (можливо, залишок язичницького поклоніння Велесу – богам плодючості); вважалося, так Христові легше буде дістатися неба; пекли *млинці*, «*Божі онучі*» (онучі, як відомо, обов'язковий елемент і селянського взуття, – вони нібито допоможуть Господові при його сходженні на небо)» [8, с. 111]. У номінації *печиво драбинки* втілений традиційний міфопоетичний образ вертикалі, зв'язку верху й низу, що фігурує в багатьох обрядах ініціації, а права й ліва частини символізують колони або два райських дерева, поєднаних перекладинами. Цим святом закінчується пасхальна обрядовість і відкривається троїцька.

Темпоратив *Юрія* (синоніми *Юра, Георгій, Єгорій, Юрай*, інколи *Рай*) номінував стародавнє свято землеробського календаря, що відзначалося 23 квітня / 6 травня. У народній свідомості святий Юрій був покровителем диких звірів і охоронцем свійських тварин. Побутовув звичай кидати в озимину *кітку від м'ясної страви* (частіше – *великоднього поросяти*). Дівчата качали *крашанки* в полі й там закопували їх до початку жнив [10]. На *Юрія* тварин очищали «живим вогнем», годували *свяченим* [3, с. 552]. В окремих випадках обов'язковим атрибутом був і зумисно спечений для цього *хліб-«юрок»* [12, с. 27]. Жертовні страви у період юрійських свят господарі могли приносити на поле у вигляді *короваїв* або *пирогів* [12, с. 29]. «Цього дня виганяють худобу на пасовище; пастухи вдома не снідають, а смажать на «Юрієвій росі» *яєшню*» [7, т. 1, 235]. На Херсонщині парубки, що водять коней на нічний випас, у день святого Юрія беруть із собою в степи «*випити* і *закусити* так, щоб вовків не боялися» [4, т. 2, с. 56].

«Господарське значення має також обряд «Лелі» або «Лялі», що його обходять у Карпатах у навечір'я св. Юрія. Найкращу дівчину прибирають вінками й зіллям, ставлять коло неї *молоко, масло й сир* і, співаючи, танцюють коло неї. По закінченні обряду вона ділить між дівчатами *масло й сир*, роздає їм вінки, й вони зберігають *масло й сир* до найближчої весни, а вінки пускають на воду» [7, т. 1, с. 235].

З іменем християнського святого Симона *Зіло́та* (10/23 травня), день якого збігався в народному календарі з часом збору цілющих рослин, на рівні народної етимології пов'язувався процесив *зілляницький обряд*, мотивований лексемою *зілля* (лікувальні трави). За часом проведення обряд розпочинався напередодні – ввечері на *Золотиху* (Симониху), тому це свято насамперед жінок, які зналися на зіллі. Процесив *складчина на Золотиху* вбирав глютонічні номінації: *кури, яйця, риба, млинці, вареники, сало, масло, ряжанка, ячня; горілка*, заправлена корінням рослин тощо. По закінченні пізньої вечері «гуртом ішли до лісу збирати цілющі квіти і трави. Після збирання трав у лісі ж улаштували *колективну трапезу*. Або, коли вранці повернуться з лісу, готували *обрядовий обід*. На стіл клали *хліб*, накривали його рушником, бо то жертва для самого бога – покровителя зеля» [4, т. 2, с. 86; 7, т. 1, с. 230].

Здійснене дослідження переконує в тому, що номінації темпоративного циклу весняної народно-календарної обрядовості та пов'язані з ним глютоніми-символи є симбіозом глибинних світоглядних уявлень, що унаочнюють концептуальну картину світу українців. Символи харчового характеру маніфестують загальну ідею події, уособлюючи ситуацію в цілому та підкреслюючи важливість фонових знань і культурної компетенції.

Література:

1. Артюх Л. Обрядова їжа / Л.Ф. Артюх // Українська мінувшина: Ілюстрований етногіричний довідник / За редакцією А. Пономарьова. – Київ, 1993 (<http://etno.us.org.ua/mynuvshyna/>)
2. Болтарович З. Українська народна медицина: Історія і практика / З. Болтарович. – К.: Абрис, 1994. – 320 с.
3. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
4. Воропай О. Звичаї нашого народу [Текст] : етнограф. нарис / О. Воропай. – Мюнхен : Українське видавництво, 1958. – Т. 1. – 305 с.; Т. 2. – 289 с.
5. Грушевський М. С. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Т. 1. / М.С. Грушевський / Упоряд. В. В. Яременко; Авт. передн. П. П. Кононенко; Приміт. Л. Ф. Дунаєвської. – К.: Либідь, 1993. – 392 с. («Літературні пам'ятки України»).
6. Даль В. Толковный словарь живого великорусского языка: в 4 т. / [авт.-сост. В.И. Даль]. – [репринт. 2 изд. 1880-1882 г.г.]. – М.: Русский язык, 1978-1980. – Т.1: А–З. – 1978. – 699 с.; Т.2: И–О. – 1979. – 779 с.; Т.3: П–З. – 1980. – 555 с.; Т.4: П–У. – 1980. – 683 с.
7. Енциклопедія українознавства: в 3 т. / АН України, Ін-т археології та джерелознав. ім. М.С. Грушевського; [голов. ред. В. Кубійович]. – [репринт. вид. 1949 р.]. – К.: НАНУ, 1994-1995. – Т.1. – 1994. – 368 с.; – Т.2. – 1995. – С. 369-800; – Т.3. – 1995. – С. 801-1230.
8. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
9. Иванов П.В. Жизнь и поверья крестьян Купянского уезда Харьковской губернии / Упоряд. і передмова М.М.Красикова. – Харків: Майдан, 2007. – XLIII, 216, X, 58 с. (Серія “Студії з фольклору Слобожанщини”. Випуск 2).
10. Максимович М. Дні та місяці українського селянина / М. Максимович. – К.: Обереги, 2002. – 189 с. // <http://www.perunica.ru/etnos/1937-maksimovich-ma-dni-i-mesyacy-ukrainskogo.html>
11. Народна їжа // Українське народознавство / за заг. ред. С.П. Павлюка [та ін.]. – Л., 1997. – С. 547–560.
12. Поліська дома. Фольклорно-діалектологічний збірник / [упор. В. Давидюк та Г. Аркушин]. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського обласного управління по пресі, 1991. – Вип. 1. – 188 с.
13. Руденко С.М. Календарно-обрядова маркованість складників ядерної зони глютонічного фрейму (на матеріалі глютоніма каша) / С.М. Руденко // Ucrainica III: Současna ukrainistika problému jazyka, literatury a kultury: Sborník článků. – Olomouc, 2008. – část. 1. – P. 185-193.
14. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
15. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; [голов. ред. І.К. Білодід]. – К.: Наук. думка. – Т. 8. – Природа–Рягтливий. – 1972. – 860 с.
16. Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2007. – 400 с.
17. Чубинський П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императ. Рус. геогр. о-вом. Юго-Западный отдел / П.П. Чубинський. – СПб., 1872. – Т. 1. – 167 с; 1878. – Т. 2. – 688 с; 1872. – Т. 3. – 486 с; 1877. – Т. 4. – 713 с.